

АЛЕКСАНДР ПУШКИН

KAPTEENIN
TYTÄR

Александр Пушкин

Kapteenin tytär

«Public Domain»

Пушкин А. С.

Картеenin tytär / А. С. Пушкин — «Public Domain»,

Содержание

ENSIMMÄINEN LUKU.	5
TOINEN LUKU.	10
KOLMAS LUKU.	15
NELJÄS LUKU.	19
Конец ознакомительного фрагмента.	21

Aleksandr Sergeevich Pushkin

Kapteenin tytär

ENSIMMÄINEN LUKU.

Kaartin kersantti

Kapteeniksi kaartin pääsis heti hän.

– Ei niin! Mut ensin armeijassa palvelkohon.

Niin juuri, niin! Ja siellä kovaa kokekohon —

—————
Mut mikä hänen isäns on?

Knjashnin.

Isäni, Andrei Petrovitsh Grinev, oli nuoruudessaan palvellut sotaväessä kreivi Minnichin aikana ja otti eron pää-majorina vuonna 17—. Siitä pitäin asui hän kylässään Simbirskin kupernissa, jossa nai erään köyhän aatelisneidon Avdotja Vasiljevna J:n. Meitä oli yhdeksän lasta. Kaikki veljeni ja sisareni kuolivat pieninä. Minä olin kirjoitettu kersantiksi Semenovskin kaartiin, ja siitä tuli meidän kiittää majoria samassa kaartissa, ruhtinas B:ta, likeistä sukulaistamme. Minua luettiin virkavapauden saaneiden joukkoon kotikasvatukseni loppuun asti.

Viisi-vuotisena annettiin minä ratsaspalvelijan Saveljitshin huostaan, joka nuhteettoman käytöksensä vuoksi oli koroitettu hoitajakseni. Hänen johdollansa minä edistyin niin, että kahdentoista vuoden iässä osasin lukea ja kirjoittaa venettä ja aivan järkevästi kykenin arvostelemaan jäniskoirain ominaisuuksia. Tähän aikaan palkkasi isä minulle Franskalaisen monsieur Beaupré'n, joka tilattiin taloon Moskovasta samalla kertaa kuin viinit ja ruokaöljy. Franskalaisen tulo harmitti kovasti ukko Saveljitshia.

– "Hyvä Jumala!" mutisi hän itsekseen; "onhan luullakseni lapsi pesty ja kammattu ja kylläinen. Mitäs varten rahoja turhaan viskataan ja palkataan munsyöriä, niinkuin ei omaa väkeä olisi yltä kyllä?"

Beaupré oli isänmaassaan ollut peruukintekijänä, sitten Preussissa sotamiehenä, mutta muutti sieltä viimein Venäjälle, ruvetakseen utshitel'iksi (opettajaksi), itsekään ymmärtämättä, mitä tuo sana oikeastaan merkitsee. Hän oli hyväntahtoinen, mutta sanomattoman suuri hulivili. Hänen suurin heikkoutensa oli herkkyyys kauniisen sukupuoleen; usein hän hellyyksistänsä sai kolauksia, joita sitten voivotteli vuorokausin. Sen lisäksi hän, kuten itse sanoi, ei vihannut pulloa, toisin sanoen hän naukkasi ja naukkasi liiaksikin. Mutta kun viiniä meillä ei tarjottu kuin päivällisellä, jolloin opettaja usein jätettiin ilmankin, niin tottui herra Beaupré varsin pian paloviinaan, ja rupesi vihdoon pitämään sitä paljoa parempana kotimaansa viinejä, sanoen sitä vatsalle hyödyllisemmäksi. Meistä tuli pian hyvät ystävät, ja vaikka hänen, niinkuin kontrahtiin oli kirjoitettu, tuli opettaa minulle *franskankieltä ja saksankieltä ja kaikkia tieteitä*, niin piti hän kumminkin sopivampana oppia minulta vähän söhertämään venettä, jonka jälkeen sitten kukin meistä teki omia askareitaan. Me sovimme keskenämme erinomaisen hyvin. Toista opettajaa en olisi tahtonutkaan. Mutta pian meidät kohtalo eroitti. – Tämmöinen oli tapaus.

Lihava ja rokon-arpinen pesutyttö Palashka ja toissilmäinen karjapiika Akulika suostuivat kuin suostuivatkin eräänä päivänä menemään äitini luokse, heittäytyivät polvilleen ja tunnustivat rikoksen, johon heidät, kokemattomat, oli saattanut munsyöri. Äitini kanteli asiasta heti isälle. Hänellä taas oli laki lyhyt ja selvä. Heti paikalla käski hän kutsua tuon kanalan Franskalaisen luokseen, mutta,

tuli sana, että hän paraikaan antaa minulle tuntia. Isä heti minun kamariini. Siellä oli Beaupré makaamassa viattomuuden unta. Minä puolestani olin täydessä työssä. Minulle oli näet Moskovasta tilattu maantieteellinen kartta. Se rippui seinällä ilman aikojaan ja tuo suuri, paksu paperi oli jo kauan kiusannut minua. Viimein päätin kuin päätinkin tehdä siitä paperileijan ja ryhdyin nyt työhön, käyttäen hyödykseni Beaupré'n unta. Olin juuri kiinnittämässä niinistä pyrstöä Hyvän toivon niemeen, kun isä tuli kamariin. Nähtyään minun ponnistelujani maantiedon oppimisessa, nykäsi hän minua korvasta ja, juostuaan sitten Beaupré'n ääreen, herätti hänet jotenkin varomattomasti ja alkoi nuhdesaarnan. Hämmästynyt Beaupré yritti nousta ylös, mutta ei jaksanut: hän oli kovin juovuksissa. Isä tarttui silloin opettajan nutun kaulukseen ja sysäsi hänet porstuaan. Samana päivänä jo sai Franskalainen virkaeron, ja tuostakos ilo ja riemu Saveljitshille. Siihen päättyi minun kasvatukseni.

Elelin sitten vaan mamman lellipoikana, ajellen kyyhkysia ja ollen polttosilla renkipoikain kanssa. Niin tultiin kuudentoista vuoden ikään, mutta silloinpa asiat muuttuivat.

Kerran syksyllä oli äiti vieraskamarissa keittämässä hunajamehua; minä, kieltäni maiskutellen, katselin kuohun kihajamista. Isä istui akkunan ääressä ja luki "Hovi-kalenteria", jonka hän sai joka vuosi. Tämä kirja teki häneen aina suuren vaikutuksen: erinomaisella tarkkuudella hän aina luki sitä, ja tuo luku se saattoi hänen sappensa kiehumään ja kuohumaan. Äiti, hyvin tietäen ukon tavat, koetti aina sysätä tuon kirjan jonnekin piiloon, ja usein sattuihin, ettei isä saanut kalenteriansa nähdä moneen kuukauteen. Mutta kun hän sen sitten taas sattumalta löysi, – niin istui hän tuntikausia sen ääressä. Niinpä hän nytkin luki "Hovi-kalenteria", tuon tuostakin kohotellen olkapäitään ja toistellen yhä: "kenraali-luutnantti!... Minun komppaniassani hän oli vielä kersanttina. Ja Venäjän molempain tähdistöjen ritari!... Ja joku aika sitten..." – Vihdoin heitti isä kalenterinsa sohvalle ja vaipui syviin mietteisiin, jotka eivät ennustaneet hyvää.

Äkkiä hän kääntyi äitiin puoleen: "Avdotja Vasiljevna, kuinka vanha Petrusha¹ nyt on?"

– "Nyt alkoi seitsemästoista vuosi", vastasi äiti. "Petrusha syntyi samana vuona kuin tati Nastasja Gerasimnovna kävi koukkuun, ja kuin vielä..."

– "Hyvä se", keskeytti isä; "aika on hänen mennä palvelukseen. Tarpeeksi on jo poikaa hellitelty vaimoväen puolella. Kyllä saavat loppua nuo kyyhkyslakkaan kiipeilemiset".

Äiti, kuullessaan erosta puhuttavan, säpsähti, niin että pudotti lusikan kastrulliin, ja rupesi itkemään. Minä sitä vastoin ihastuin sanomattomasti. Ajatus palveluksesta tuotti heti mieleen ajatuksia vapaudesta, Pietarin elämän huvituksista. Jo kuvailin itseäni kaartin upseeriksi, joka minun mielestäni oli inhimillisen onnen korkein kukkula.

Isän ei ollut tapana muuttaa päätöksiänsä eikä vitkailla niiden toimeenpanemisessa. Määrättiin niin muodoin lähtöni päivä. Edellisenä päivänä sanoi isä tahtovansa kirjoittaa tulevalle päällikölleni ja käski tuoda paperin ja kynän.

– "Älä unohda, Andrei Petrovitsh", sanoi äiti, "panna minultakin terveisiä ruhtinas B:lle; minä toivon, kirjoita niin, että hän on oleva suosiollinen Petrushalle".

– "Mitä joutavia!" vastasi isä, rypistäen kulmakarvojaan. "Mitä varten minä ruhtinas B:lle kirjoittaisin?"

– "Sanoithan kirjoittavasi Petrushan päällikölle".

– "Entä sitten?"

– "Petrushan päällikköhän on juuri ruhtinas B. Petrushahan on kirjoitettu Semenovskin kaartiin".

– "Kirjoitettu. Vaikka olisi kirjoitettu minne hyvänsä! Petrushaa vaan en Pietariin laske. Mitä hän siellä oppisi? Rahaa tuhlaamaan ja tyhjää toimittamaan! Ei mar, palvelkoon vaan armeijassa, kokekoon kovaa, haistakoon ruudin savua; hänestä tahdon sotamiestä, vaan en kaartilais-huliviliä! Missä pojan passi? Annas tänne!"

¹ Sievennyssana sanasta Pietari.

Äiti haki passini rasiasta, jossa sitä säilytettiin yhdessä sen paidan kanssa, joka oli ollut päälläni minua ristittäessä, ja antoi sen vapisevin käsin isälle. Isä luki sen tarkasti, pani sitten pöydälle eteensä ja rupesi kirjoittamaan kirjettä.

Minua vaivasi uteliaisuus. Minne minut pannaan menemään, kosk'eivät lähetä Pietariin? Silmäni seurasivat lakkaamatta isän kynää, joka liikkui jotenkin vitkallisesti.

Vihdoin hän lopetti, pani kirjeen ja passin samaan kuoreen, lukitsi sen sinetillä ja sitten, ottaen silmälasit pois, kutsui minut luokseen.

– "Tuoss' on kirje Andrei Karlovitsh R:lle", sanoi hän, "vanhalle toverilleni ja ystävälleni. Sinä lähdet tästä Orenburgiin, palvelemaan hänen väessäänsä".

Niin nyt haihtuivat kaikki minun loistavat toiveeni! Hauskan elämän sijaan Pietarissa, odotti minua ikävä tuolla syrjäisessä seudussa. Palvelusta olin vielä hetki sitten ajatellut suurella riemulla; nyt tuntui se surkealle onnettomuudelle. Mutta asiata ei käynyt muuttaminen! Seuraavana aamuna seisoi jo kuomireki portaiden edessä: siihen pantiin kapsäkki, laukku, jossa oli tee-serviisi, sekä kääröt täynnä vehnäsiä ja piirakaisia, viimeisinä merkkeinä kotoisista makeanleivän-päivistä.

Vanhemmat siunasivat minua. Isä lausui: "Hyvästi, Pietari. Palvele uskollisesti sitä, kelle valan teet; ole kuuliainen päälliköllesi; älä himoitse heidän lempeänsä; älä tunkeile palvelukseen, älä vältäkään palvelusta; ja muista aina sananlaskua: säästä vaatetta uudesta pitäin, säilytä kunniata nuoresta pitäin". Äiti itkien pyysi, että kaikin mokomin suojelisin terveyttäni; Saveljitshin sydämmelle pantiin, että hän pitäisi tarkkaa huolta lapsesta. Pälleni pantiin jäniksen-nahkainen pikku-turkki ja sen yli vielä ketunnahkainen matkaturkki. Minä nousin kuomiin Saveljitshin kanssa ja läksin liikkeelle, itkien katkerasti.

Samana yönä tulimme Simbirskiin, jossa meidän oli viipyminen koko vuorokausi, kaikenlaisten tarpeiden ostamista varten, jotka olivat Saveljitshin huolena. Me otimme asuntoa ravintolaan. Saveljitsin läksi jo aamulla varhain ostoksille. Minä katselin ensin kauan aikaa akkunasta likaiselle poikki kadulle, mutta ikävystyin viimein ja rupesin kulkemaan huoneesta huoneeseen. Biljardi-saliin tultuani, näin siellä pitkän herrasmiehen, noin viidenneljättä vuoden iässä, ylähuulessa pitkät viikset, yönuttu yllä, biljardikeppi kädessä ja piippu suussa. Hän pelasi marköörin kanssa, joka voitettuaan sai ryypyn viinaa, mutta menetettyänsä oli velvollinen nelin ryömin konttaamaan biljardipöydän alla. Minä rupesin katsomaan heidän peliänsä. Mitä enemmän aikaa kului, sitä tiheämmiksi kävivät nuo konttaus-pasieraillemiset pöydän alla, kunnes markööri jäikin sinne. Herra lausui muutamia mahtipontisia sanoja, hautauspuheen tapaan, ja kysyi, enkö minä tahtoisi pelata hänen kanssaan. Minä en sanonut osaavani. Tuopa näkyi häntä kummastuttavan.

Hän katsahti minuun melkein sääliväisesti. Me puutuimme kumminkin puheisin keskenämme. Hän sanoi olevansa Ivan Ivanovitsh Surin, ratsumestari eräässä husaarirykmentissä ja tulleen Simbirskiin rekryytin-ottoon ja asuvansa tässä ravintolassa. Surin kutsui minua päivälliselle kanssaan, aterioimaan, "mitä Jumala on antanut, sotamiehen tapaan". Minä suostuin kernaasti. Kävimme pöytään. Surin joi paljon ja kehoitti minuakin, sanoen, että täytyy tottua palvelukseen. Hän kertoi minulle kaikenlaisia juttuja armeija-oloista ja niille nauroin kuollakseni. Pöydästä nousimme aivan hyvinä tuttavina. Silloin tarjoutui hän opettamaan minua biljardia pelaamaan. "Tämä", sanoi hän, "on välttämätöntä meikäläisille. Kun esim. ollaan marssilla ja pysäytään jonnekin, – millä saa ajan kulumaan? Ei muuta kuin mene ravintolaan biljardia pelaamaan: mutta sitäpä varten pitää osata sitä!" Minä olin tuosta täydellisesti vakuutettu ja rupesin hyvin ahkerasti opettelemaan. Surin rohkaisti minua tuon tuostakin, ihmetteli minun nopeata edistymisestääni ja muutaman läksyn perästä ehdotteli, että ruvettaisin pelaamaan rahan päälle, ei muuta kuin puolen kopekan vaan, tietysti ei voittamisen tarkoituksessa, mutta siksi vaan, ettei pelataisi turhan päiten, mikä hänen mielestäänsä oli kaikista kelvottomin tapa. Minä suostuin siihenkin, ja silloin käski Surin tuoda punssia ja sai minutkin maistamaan, toistaen yhä vaan, että palvelukseen pitää tottua, ja mikäs palvelus se muka ilman punssia on? Minä tottelin. Peliämme kesti yhä. Mitä useammin minä maistelin, sitä rohkeammaksi kävin. Pallot lentelivät alinomaa laidan yli; minä kiivastuin, toruen markööriä, joka luki taivas tiesi kuinka

hullusti, vähä väliä lisäsin panosta, – sanalla sanoen, menettelin kuin konsanaankin poika, joka on päässyt omiin valtoihinsa. Aikaa sillä välin oli kulunut paljon. Surin katsahti kelloonsa, laski kepin kädestänsä ja ilmoitti, että olin menettänyt hänelle sata ruplaa. Tuosta minä vähän hämmästyin. Rahani olivat Saveljitshin huostassa. Minä rupesin pyytelemään anteeksi. "Älä, veikkonen, tuosta huoli", keskeytti Surin; "saatanhan minä odottaakin".

Surinin kanssa sitten vietin koko illan ja kamariini lähtiessäni tuskin jaksoin käydä. Surin saattoi minut sinne.

Saveljitsh parkasi, nähtyään selvän selvät merkit minun innostani palvelukseen.

– "Mutta mitäs tämä nyt merkitsee?" voivotteli ukko. "Missä sinä nyt tuon näköiseksi olet tullut? Herra Jumala, eihän tuommoista ole ennen kuultu eikä nähty!"

– "Suu kiinni, äijä!" vastasin minä änkyttäen; "sinä olet kai humalassa; mene maata ... ja saata minutkin".

Aamulla herättyäni tunsin kovan päänkivun; hämärä muisto oli minulla eilis-päivän tapauksista. Muisteluni keskeytti Saveljitsh, joka tuli sisään, tuoden teetä. "Pietari Andreitsh", virkkoi hän, päättään heilutellen, "varhainpa, varhainpa olet alkanut huimaa elämää. Ja kehen sinä tuletkaan? Ei isä juo, ei vaarikaan juonut; äidistä puhumattakaan: hän ei ole iki pitkinä päivinä suuhunsakaan pannut muuta kuin kaljaa. Ja kuka tähän kaikkeen on syynä? Kukas muu kuin tuo kirottu munsyöri. Aina vähä väliä hyppäsi hän Antipjevnan luokse: '*matame sö vu prii*, viinaa!' Tässä se nyt on se *sö vu prii*! kylläpä pani viisautta ja ymmärrystä lapsen päähän, se hirtehininen! Ja mitä varten palkattiin mokomaa murjaania! Niinkuin ei meidän herralla omaa väkeä olisi yltä kyllin!"

Minua hävetti. Minä käännysin häneen selin ja sanoin: "Mene tiehes, Saveljitsh: minä en huoli teestä". Mutta kun Saveljitsh kerran oli yltynyt saarnamaan, niin ei ollut helppo saada häntä vaikenemaan. "Katsos nyt, Pietari Andreitsh, semmoista tuo juominen on. Ja päätäkin kivistää, ruokahaluakaan ei ole. Juomarista ei ole mihinkään... Juopas vähän kurkkuvettä hunajan kanssa, mutta kaikista parasta kumminkin lieene pieni kohmelo-ryyppy. Tahdotkos?"

Samassa tuli sisään poika, tuoden minulle kirjelapun I. I. Surinilta.

Minä avasin sen ja luin:

"Armas Pietari Andrejevitsh, ole hyvä ja lähetä minulle pojan kanssa sata ruplaa, jotka menetit minulle eilen. Olen suuressa rahantarpeessa.

Aina altis sinua palvelemaan.

Ivan Surin".

Ei muuta neuvoksi. Minä tekeydyin aivan kylmäkiskoiseksi ja, kääntyen Saveljitshin puoleen, käskin hänen antaa pojalle sata ruplaa.

– "Kuinka! Mitä varten?" kysäsi Saveljitsh hämmästyen.

– "Minä olen ne hänelle velkaa", vastasin minä niin tyyneenä kuin mahdollista.

– "Velkaako!" huudahti Saveljitsh, hämmästyen yhä enemmän: "mutta milloinka sinä, hyvä ihminen, ennätit joutua hänelle velkaan? Ei, kyllä tässä nyt on jotakin kummallista. Sano mitä suvaitset, mutta rahoja minä en anna".

Minä ajattelin, että jos en minä tällä ratkaisevalla hetkellä saa voittoa itsepäisestä ukosta, niin minun vast'edes on kovin vaikea päästä hänen holhousvallastansa. Senvuoksi, luoden häneen ylpeän silmäyksen, lausuin:

– "Minä tässä herra olen, sinä olet palvelija. Rahat ovat minun. Minä menetin ne hänelle siitä syystä, että niin suvaitsin tehdä. Ja kyllä se on parasta, ettes ollenkaan viisastele, vaan teet mitä käsketään".

Saveljitsh kävi niin kokonaan ymmälle tuosta, että löi kätensä yhteen ja jäi seisomaan kuin suolapatsas.

– "Mitäs siinä seisot?" kiljasin äkäisenä.

Saveljitsh itkemään.

– "Voi herttainen, Pietari Andreitsh", nyyhkytti hän vapisevalla äänellä: "älä saata minua hautaan pelkästä sydämen surusta. Lapsi kulta; tottele minua, vanhaa ukkoa: kirjoita sinä tuolle ryöväriille, että sinä vaan laskit leikkiä; sano, ettei meillä semmoisia rahoja ole olemassakaan. Sata ruplaa! No kaikki pyhät! Sano sinä, että vanhemmat kiven kovaan ovat kieltäneet sinua pelaamasta, muuta kuin kenties nappi-peliä".

– "Älä valehtele", keskeytin hänet; "laita tänne rahat tai otan sua niskapäätä!"

Saveljitsh loi minuun silmäyksen täynnä katkeraa surua ja meni rahoja noutamaan. Minun oli sääli ukko parkaa, mutta minun teki mieli kerrankin oiaista siipeni ja näyttää hänelle, ett'en enää ole lapsi! Rahat lähetettiin Surinille. Saveljitsh kiiruhti heti paikalla saattamaan minut pois tästä kovan onnen paikasta. Hän tuli ilmoittamaan, että hevoset ovat valjaissa. Minä läksin Simbirskistä, rinnassani rauhaton omatunto ja ääretön katumus. En sanonut edes jäähyväisiäkään opettajalleni; toivoinhan päinvastoin, ett'en enää milloinkaan kohtaisi häntä.

TOINEN LUKU.

Opas

*Ei ole seudut synnin-seudut,
Ei ole tienot tuttujani.
Mikä tieni tänne käänsi
Kuka kehno ratsu saatti? —
Saatti tänne nuoren miehen,
Saatti uljahan urohon
Nuoren huiman hurja mieli,
Viinan voimakin väkevä.*

Vanha laulu.

Matkamietteeni eivät olleet oikein hauskoja. Menettämäni sata ruplaa olivat siihen aikaan suuri raha. Minun täytyi tunnustaa itselleni käyttäneeni tuhmasti Simbirskin ravintolassa ja tunsin itseni syypääksi Saveljitshin edessä. Kaikki tuo oli niin tuskallista. Ukko istui nureissaan kuskilaudalla, selin minuun; hän ei puhunut sanaakaan, rykäsihän vaan väliin. Minun teki mieleni sopia hänen kanssaan, mutta en tiennyt mistä alkaa.

Viimein virkoin:

– "Älähän nyt, Saveljitsh, ole pahoillasi! Sovitaan pois! Näenhän itsekin, että olen syypää. Kyllä minä vast'edes olen viisaampi ja tottelen sinua. Älä nyt ole enää suutuksissa; sovitaan pois!"

– "Voi, hyvä Pietari Andreitsh!" vastasi hän syvään huo'aten. "Itseheni minä suuttunut olen, minä se kaikkeen syypää olenkin. Kuinka saatoinkaan jättää sinut yksiksesi ravintolaan! Mutta tulihan näet niinkuin synniksi mieleeni käydä tervehtimässä vanhaa tuttavaa, lukkarin muoria. Sinne menin ja sinne jäinkin. Hyväinen aika! Mitenkäs minä poloinen nyt kotiin menen, ja mitä sanoo pappa ja mamma, kun saavat tietää, että lapsi nyt jo juo ja pelaa?"

Lohduttaakseni Saveljitsh parkaa minä lupasin, ett'en tästä puolin käyttäisi kopekkaakaan ilman hänen suostumustansa. Hän tyyntyi vähitellen; aina väliin kumminkin päättään heilutellen hän supisi: "sata ruplaa! Onkos tämä laitaa!"

Yhä lähemmäs tultiin määräpaikkaani. Ympärilläni aava aromaa, jossa siellä täällä näkyi mäen-törmiä ja solia. Kaikki oli lumen vallassa. Aurinko oli mailleen menemässä. Kuomi kulki kapealla tiellä tai oikeammin talonpoikais-reen tekemiä jälkiä myöten. Äkkiä rupesi kyytimies katselemaan sivulle ja virkkoi viimein:

– "Kuules, hyvä herra; eiköhän käännyt takaisin?"

– "Miksi niin?"

– "Ilmaan ei ole luottamista: rupeaa tuulemaan; katsos kuinka se lennättelee lunta".

– "Entä sitten?"

– "Näethän tuota!"

Ja kyytimies osoitti ruoskanvarrella itää kohti.

– "Eihän siellä näy muuta kuin lunta vaan ja selvä taivas".

– "Entäs tuo tuolla ... tuo pilvi".

Nyt vasta huomasin aivan taivaan reunassa pienen valkoisen pilven, jota siihen saakka olin luullut kaukaiseksi mäentörmäksi. Kyytimies sanoi sen tietävän lumipyryä.

Olin kuullut kerrottavan sikäläisistä pyryistä ja tiesin, että kokonaisia kuormastoja oli jäänyt lumen alle. Saveljitsh puolusti kyytimiehen ehdotusta, että kääntyisimme takaisin. Mutta kun tuuli

näytti minusta heikolle, niin toivoin pääsevämme hyvissä ajoin seuraavaan kestikievariin. Käskin senvuoksi ajaa eteenpäin.

Hevoset läksivät juoksemaan kiirusti, mutta yhä katsahteli kyytimies itään. Tuuli yltyi sillä välin yltymistään. Taanoinen valkoinen hattara kasvoi pilveksi, se kohosi raskaana yhä ylemmäs, vähitellen peittäen koko taivaan. Lunta rupesi satamaan; lumihiukaleet olivat alusta pieniä, mutta pian muuttuivat ne tavattoman suuriksi. Tuuli rupesi ulvomaan; alkoi pyry. Tuokion kuluttua oli tumma taivas sulanut yhteen lumisen meren kanssa. Kaikki katosi näkyvistä.

– "Kas niin", huudahti kyytimies, "nyt on pyry ja aika pyry onkin!..."

Minä kurkistin ulos kuomista: kaikki oli synkkää; en nähnyt muuta kuin ryöppyilevää lunta. Tuuli ulvoi niin vimmatulla äänellä, että näytti henkiseltä olenolta. Pian olimme aivan lumessa. Hevoset kulkivat jalka jalasta ja pian seisattuivat.

– "Mitäs nyt seisotaan?" kysyin kärsimätönnä kyytimieheltä.

– "Eipä tässä kulustakaan parane", vastasi hän, nousten maahan; "kukas tässä enää tietää missä ollaankaan; tietä ei ole eikä sitä näkisikään".

Minä rupesin häntä torumaan, mutta Saveljitsh kävi hänen puolellensa. "Pitipäs vaan olla tottelematon", jupisi hän äkäisenä; "olisi koreasti käännetty takaisin kestikievariin; olisit juonut teetä, maannut makeasti aamuun asti; myrsky olisi tauonnut, sitten olisi taas sopinut lähteä. Ja mikä kiire meillä sitten on? Häihinkö tässä hätä, vai minne?" Saveljitsh oli oikeassa. Mutta mikäpä enää auttoi! Lunta satoi laaduttomasti. Nietos kasvoi kasvamistaan reen ympärille. Hevoset seisoivat, päät kumarruksissa, tuon tuostakin märehdellen. Kyytimies kulki ympäri, neuvotonna korjaillen valjaita, Saveljitsh mörisi äkäisenä; minä katsoin joka haaralle, toivoen näkeväni edes jonkun merkin ihmisasunnosta tai tiestä, mutta mahdoton oli eroittaa muuta, kuin lumen hurjaa kieppumista... Äkkiä huomasin jotakin mustaa.

– "Katsos?" huusin kyytimiehelle, "mikäs musta tuolta näkyy!"

Kyytimies tirkistämään.

– "Jumala sen tietää, hyvä herra, mitä se on", vastasi hän, nousten rekeen, "ei se ole kuorma eikä puukaan, mutta liikkuu se vaan. Ihminen kai lienee, joshan ei ole susi".

Minä käskin ajaa tuota outoa esinettä kohti, joka samassa rupesi lähestymään meitäkin. Parin minuutin kuluttua olimme kohdanneet ihmisen.

– "Kuules, hyvä ystävä", huusi hänelle kyytimies, "tietäisitkö sinä tietä tässä?"

– "Tässä se on; tiellä minä juuri seison", vastasi outo; "mutta mitäpäsi siitä on hyötyä?"

– "Kuuleppas", virkoin minä; "tunnetko tämän seudun? Otatko saattaaksesi minua yökortteeriin?"

– "Kyllähän minä seudun tunnen", vastasi matkamies, "on sitä, Jumalan kiitos, niin monta kertaa kuljettu ja ajettu ristiin ja rastiin. Mutta mikäs kulku se tämmöisellä ilmalla: eksyy yks kaks! Paras on jäädä tänne ja odottaa, kenties myrsky tyyntyy ja taivas selkenee: kyllä sitten tähdet tien osoittavat".

Hänen tyyneytensä rohkaisi minua. Olin jo päättänyt jäädä Jumalan nimessä yöksi keskelle erämaata, kun matkamies äkkiä hyppäsi kuskilaudalle ja sanoi kyytimiehelle:

– "No, Jumalan kiitos, ei ole talo kaukana; käännä oikeaan ja anna mennä".

– "Mitäpäsi sitä oikeaankaan mennään!" arveli kyytimies tyytymätönnä. "Missä sinä tien näet? Vai anna mennä vaan vieras hevonen muka, oma ruoska".

Kyytimiehellä oli mielestäni oikeus.

– "Tosiaankin", virkoin väliin, "mistä sinä arvelet, ettei talo ole kaukana?"

– "Kas tuolta kävi tuuli nyt", vastasi vieras, "ja sieltä hajahti savulle, kai talokin lähellä on".

Hänen älykkäisyytensä ja hieno aistinsa ihmetyttivät minua. Minä käskin kääntää sinne päin. Työläästi pääsivät hevoset kulkemaan syvässä lumessa. Verkalleen liikkui reki; milloin nousten nietoksen harjalle, milloin kuoppaan vajoten; milloin kallistuen laidalle, milloin toiselle. Oli kuin laivan keijuileminen myrskyisellä merellä. Saveljitsh'ilta pääsi aina huokaus, kun kupeemme löivät

vastakkain. Minä laskin suojusnahan alas, kietouduin turkkiin ja torkahdin, myrskyn laulaessa minulle univirttä ja hiljaisen kulun minua tuuditellessa.

Näinpä tuossa unen, jota en koskaan ole voinut unohtaa ja jossa vielä nytkin näen jotain ennustavaista, kun vertaan sitä elämäni kummallisiin kohtauksiin. Lukija suopi minulle tuon anteeksi, sillä hän tietää kaiketi kokemuksestansakin, kuinka ihminen jo luonnostaankin on taipuvainen taikauskoon, vaikka hänellä olisi kuinkakin suuri inho kaikkia ennakkoluuloja kohtaan.

Minä olin siinä tunteiden ja sielun tilassa, jossa tosi-olo, antaen perää mielenkuvailulle, sulaa niiden kanssa epäselväksi unenhoureeksi. Me olimme vielä kulkevinamme lumista aromaata, jossa myrsky yhä raivosi... Äkkiä näin portin, josta sitten ajoimme kotini pääpihalle. Ensimmäisenä iski mieleeni ajatus: kunhan vaan isä ei panisi pahaksensa, että näin äkkiä tulen takaisin kotia; kunhan vaan ei pitäisi sitä tottelemattomuutena. Rauhatonna hyppäsin kuomista ja näin äitini seisovan kovin murheellisenä kuistilla. "Hiljaa", sanoo hän minulle, "isäsi makaa kuolinvuoteella ja tahtoo sanoa sinulle jäähyväiset". Säikähtäen kuljin äitini perässä makuukammioon. Huone oli heikosti valaistu; vuoteen ääressä seisoj murehtivia ihmisiä. Minä lähenen hiljaa vuodetta; äiti vetää uutimet syrjään ja puhuu: "Andrei Petrovitsh! Petrusha on tullut: hän palasi, saatuaan tietää sinun olevan sairaan; siunaa häntä!" Minä laskin polvilleni ja loin silmäni sairaasen. Mitä näen minä?... Isäni sijassa makaa vuoteella mustapartainen talonpoika, iloisesti katsellen minua. Minä hämmentyneenä käännyn äitini puoleen, kysyen: "Mitäs tämä on? Eihän tuo ole isäni. Mitä minä tuon miehen siunauksella teen?"... "Sama se, Petrusha", vastasi äiti, "tämä on sinun isän-sijaisesi; suutele hänen kättänsä, ja anna hänen siunata sinua..." Minä en suostunut. Silloin kavahti mies vuoteelta, sieppasi vyöltänsä kirveen ja rupesi sillä viuhtomaan joka haaralle. Minä yritin juosta pakoon, mutta en voinut... huone tuli täyteen ihmisten ruumiita; minä kompastuin niihin ja jalkani luiskahteli verilätäköissä... Tuo hirveä mies huuteli minua lempeästi, sanoen: "Älä pelkää, tule vaan, niin siunaan sinua..." Kahu ja hämmästys valtasivat minut... Samassa heräsinkin; hevoset seisoivat; Saveljtitsh piti minua kädestä, puhuen:

– "Nousepas pois; nyt on tultu..."

– "Minne on tultu?" kysäsin, hieroen silmiäni.

– "Kestikievariin. Jumala ohjasi meitä, ajoimme suoraan aitaan kiinni.

Nouse pois, hyvä herra, ja käy lämmittelemään".

Minä astuin ulos kuomista. Myrsky pauhasi vielä, mutta hiljemmin entistä. Oli niin pimeä, että tuskin kättänsä eroitti. Isäntä tuli portille meitä vastaan, kantaen lyhtyä liepeensä alla ja saattoi minut ahtaasen, mutta siistiin tupaan, jossa paloi pärevalkea. Seinällä riippui luotipyssy ja korkea kasakanlakki.

Isäntä, syntyjään Jaikilainen kasakka, oli noin kuusikymmentä vuotta vanha, mutta vielä terve ja reipas ukko. Saveljtitsh toi perässäni tee-neuvot, pyysi tulta, keittäöksensä teetä, joka ei milloinkaan ollut tuntunut minusta niin tarpeelliselta. Isäntä meni toimittamaan.

– "Missäs opas on?" kysyin Saveljtitsh'ilta.

– "Tääll'on, hyvä herra", vastasi ääni ylhäältä.

Minä katsahdin makuulavalle (komppeliin) ja näin mustan parran ja kaksi kiiluvaa silmää.

– "Tuliko vilu?"

– "Eipä vielä, kun ei ele muuta päällä kuin ohut nuttu. Oli turkkikin, mutta häpeä sanoa, kipeä kärsiä – oppiin panin eilen illalla kapakkaan: pakkanen ei näyttänyt juuri kovalle".

Samassa tuli isäntä sisään, tuoden kiehuvan samovaarin (vedenkiehttimen). Minä kutsuin opastani juomaan teetä; hän laskeusi lavalta. Hänen ulkomuotonsa veti puoleensa huomioni. Hän oli noin neljäkymmenen iässä, kasvultaan keskikokoinen, laiha, mutta harteava. Musta parta vivahti jo vähän harmaasen: suuret silmät olivat tavattoman vilkkaat. Hänen kasvonsa näyttivät varsin miellyttäviltä, mutta samalla asui niissä jotain veitikkamaista. Tukka oli puolipyöriön muotoinen. Hartioilla oli hänellä rikkinäinen nuttu ja jalassa tatarilaiset roimahousut. Minä tarjosin hänelle kupillisen teetä; hän maistoi ja veti huulensa kurttuun.

– "Hyvä herra", virkkoi hän, "olkaa hyvä ja käskekää antaa minulle ryyppy viinaa; tee ei ole meidän, kasakkain, juomaa".

Minä tein kernaasti hänen tahtonsa.

Isäntä otti kaapista viinapullon ja lasin, meni hänen luokseen ja, nähtyään hänen kasvonsa, virkkoi:

— "Ahaa! Oletpa taas näillä mailla! Mistä nyt matka?"

Opas iski hänelle silmää ja vastasi sananparrella:

– "Lensin pellolle, noukin hamppua; heitti mua muori kivellä, mutt'ei osannutkaan. Entäs teillä?"

– "Mitäpä meillä?" vastasi isäntä, jatkaen salaperäistä puhetta, "iltakirkkoon soitettiin, mutta papin muori kielsi: pappi kylään meni, piru kävi kirkolle".

– "Ole vaiti äijä", vastasi oppaani, "kyllä sade sieniä kasvattaa, ja kun sieniä on, kyllä konttikin saadaan; mutta nyt (ja taas hän iski silmää) pistä kirves selän taakse: metsässä vartija kulkee. Maljanne, hyvä herra!"

Sen sanottuaan otti hän lasin, risti silmänsä ja juoda kulautti lasin yhtä haavaa, kumarsi sitten minulle ja palasi lavallensa.

Silloin en voinut vielä ymmärtää tuota rosvojen puhetta, mutta sittemmin vasta arvasin sen tarkoittaneen Jaikin (Uralin) sotaväen asiata, kansan, joka siihen aikaan juuri oli saatu rauhoitetuksi 1772 vuoden kapinan jälkeen. Saveljtitsh kuunteli nähtävästi suurella tyytymättömyydellä.

Epäluuloisia katseita loi hän vuoroin isäntään, vuoroin oppaasen. Kestikievari oli syrjässä keskellä aroa, kaukana muista asutuista paikoista ja näytti hyvin rosvojen pesälle. Mutta mitäs tehdä! Matkan jatkamista ei ollut ajattelemisenkaan. Saveljtitsh oli rauhaton, ja tuo minua suuresti huvitti. Sillä välin kävin lavitsalle levolle. Saveljtitsh päätti kömpiä uunin päälle. Isäntä kävi lattialle. Pian kuului koko tupa kuorsaavan; minäkin nukuin sikeästi.

Herättyäni seuraavana aamuna jotenkin myöhään, huomasin myrskyn jo tyyntyneen. Aurinko paistoi. Huikaisevana kimalteli lumi äärettömällä arolla. Hevoset olivat valjaissa. Minä kysyin isännältä paljonko olimme velkaa, ja hän otti meiltä niin kohtuullisen hinnan, ettei edes Saveljtitshkaan ruvennut hänen kanssaan tinkimään. Eiliset epäluulotkin haihtuivat kokonaan hänen mielestään. Minä kutsuin oppaan, kiitin häntä avusta ja käskin Saveljtitshin antaa hänelle viisikymmentä kopekkaa juomarahaa. Saveljtitsh rypistelemään kulmakarvojansa. – "Viisikymmentä kopekkaa, niinkö?" virkkoi hän, "ja mistä hyvästä? Siitäkö, että sinä juuri suvaitsit kyyditä hänet kestikievariin? Ei millään muotoa: ei meillä tässä ole liikoja viisiäkymmeniä kopekoita. Paljoksipa kävisi ruveta joka miehelle antamaan juomarahoja; sillä tavalla pian itsekin panisimme hampaat naulaan".

Minä en ruvennut väittelemään Saveljtitshin kanssa. Itsehän olin luvannut, että hän olisi täysi herra rahoille. Harmitti minua kumminkin, etten saattanut osoittaa kiitollisuuttani miehelle, joka oli auttanut minut, josko ei juuri hädästä, niin ainakin hyvin tukalasta tilasta.

– "Hyvä", virkoin kylmäkiskoisesti, "kun et tahdo antaa rahaa, niin annapas hänelle joku päällysvaate matkalaukustasi: hän on liian ohuessa puvussa. Anna hänelle jäniksen-nahkainen turkki".

– "No mutta hyvä Pietari Andreitsh!" vastasi Saveljtitsh. "Mitäs hän sinun turkillasi tekee? kapakkaan tuo koira sen vie, ensimmäiseen kapakkaan".

– "Älä sinä, äijä parka, siitä huoli", virkkoi kuljeksija; "ei se ole sinun asiasi, kapakkaanko sen vien vai olen viemättä. Herra suvaitsee suoda minulle turkkinsa omilta hartioiltaan; semmoinen näetkös on Herran tahto; mutta sinä kun kerran olet lakeija, niin ole lakeijana vaiti ja tottele koreasti".

– "Ethän sinä Jumalatakaan pelkää, sen rosvo", tiuskasi hänelle Saveljtitsh äkäisesti. "Näet, ettei lapsi vielä oikein ymmärrä, ja olet paikalla valmis kettämään häneltä vaikka kaikki. Mitä sinä teet herran turkillä? Eihän se mahdukaan tuommoisille hiton hartioille".

– "Älä nyt viisastele", sanoin minä ukolle; "tuo vaan turkki tänne pian!"

– "Laupias Herra!" huokasi Saveljitsh. "Jäniksen-nahkainen, melkein uuden uutukainen! Ja kelle sitte? Juoppo-ratille, juoppo-lallille!"

Turkki tuli kumminkin. Opas heti rupesi sitä päälleen koettamaan. Tuo turkki oli tosiaankin hänelle ahdas. Ponnisteltuaan ja pinnistelttyään ja ratkottuaan muutamia saumoja hän kumminkin sai sen yllensä. Saveljitsh oli vähällä itkeä, kuultuaan rihmain riksahtelevan. Kuljeksi ja oli erittäin mielissään lahjastani. Hän saattoi minua rekeen asti ja sanoi, syvään kumartaen: "Kiitoksia, hyvä herra! Palkitkoon Jumala teille hyvän työnne! En milloinkaan unohda hyväntahtoisuuttanne". Hän meni yhtäänne, minä läksin toisaanne, ja pian olin unohtanut eilispäivän pyryt ja oppaat ja jäniksen-nahkaiset turkit.

Tultuani Orenburgiin, menin suoraan kenraalin luokse. Hän oli iso mies, vähän jo vanhuudesta kyyristynyt. – Pitkät hiuksensa olivat aivan valkoiset. Vanha, väristänsä luopunut virkapuku muistutti Anna keisarinnan aikuista sotilasta; puhuessaan mursi hän saksaan. Minä annoin hänelle isäni kirjeen. Kuultuaan isäni nimen, hän katsahti minuun.

– "Voi sentään", sanoi hän. "Kuinka suur aika on, kun Andrei Petrovitsh oli niin vanha kuin sie, ja nyt sie olet hänen poika! Ah, se aika, se aika!" Hän avasi kirjeen ja rupesi lukemaan puoli-ääneen, tehden muistutuksiansa:

– "Hyvä herra Ivan Karlovitsh, toivoakseni teidän ylhäisyytenne". Mitä tseremonioita! Fi! kuin ei hän häpeä! Se on tietty, distsiplin on ensimmäinen asia, mutta niin ei passaa kirjoittaa vanhal kameraadil ... 'teidän ylhäisyytenne ei unohda' ... hm ... "ja ... koska ... sotamarskin Minnichin ... ja myös ... Karolina ... 'Aha, Bruder! Muistaa vielä vanhat koirankurit! ... Nyt asiaan... 'Lähetän luoksenne minun hulivilini' .. hm ... 'Pitäkää häntä pih ... pihdissä'... Mitä se on? Mahtaa olla semmoinen sananpars. Pitää pihdissä, mitä se on?" kysyi hän, kääntyen minuun.

– "Se on", vastasin minä, ottaen päälleni kaikista viattomimman muodon. "Se on, olla lempeä, ei pitää varsin lujalla, antaa noin enemmän vapautta".

– "So-o, so-o, ymmärrän ... pitäkää poikaa lujana ... ai, mutta pitää pihdis on siis jotain muuta ... 'Tämän mukaan ... hänen passinsa'... Missä on passi? Aha ... 'Lähetää ilmoitus Semenovskin rykmenttiin'... Hyvä, hyvä, tehdään kaikki... 'Salli vihdoinkin ilman muita metkuja sulkea sinut syliini, vanhana toverina ja ystävänä'... No viimeinkin suoraa puhetta... No niin, hyvä ystävä", sanoi hän, luettuaan kirjeen loppuun, "kaikki teemme: sinä muutetaan kuin upseeri – rykmenttiin ja, ettei aika turhaan juokse pois, saat jo huomenna reisata Belogorin linnaan, jossa on päällikkönä kapteeni Mironov, hyvä mies, kunnon mies. Siellä sinä opit oikeaa palvelusta ja distsiplin. Orenburgis ei mitään tehdä; nuori mies ilman työtä, ei ole hyvä. Mutta tänään pyydän päivälliselle minun luo".

Tämäpä nyt pulma taas! arvelin itsekseni; mitä siitä nyt oli hyötyä, että jo melkein äidin kohdusta saakka olin kaartin kersantti! Entäs nyt minne poikaa sysättin? – rykmenttiin, yksinäiseen linnaan Kirgisien aromaiden rajalle!... Päivällisellä olin Andrei Karlovitshin luona; kolmantena vieraana oli vanha adjutantti. Pöydässä vallitsi saksalainen tarkkuus, ja luulenpa kuin luulenkin, että pelko liian vieraan näkemisestä tässä yksinkertaisessa pöydässä oli syynä minun pikaiseen lähtööni linnaan. Seuraavana päivänä sanoin jäähyväiset kenraalille ja läksin määräpaikkaani.

KOLMAS LUKU. Linna

*Jos käy viholliset nuo
Kemuloihin meidän luo
Tervehdimme piirasilla:
Kivääreillä, kartessilla.*

Sotamiesten laulu.

*Vanhan-aikuista väkeä nuo.
Lellipoika.*

Belogorin linna on neljäkymmenen virstan päässä Orenburgista. Tie sinne kulkee Jaikvirran jyrkkää äyrästä myöten. Virta ei ollut vielä jäässä: sen lyijyiset aallot vyöryilivät raskaasti yksitoikkoisten lumisten rantainsa välitse. Niiden takana kirgisiläiset aromaat. Minä vaivuin ajatuksiin, suurimmaksi osaksi surullisiin. Linna-elämä ei ennustanut minulle mitään hauskuutta. Minä koettelin kuvailla mieleeni kapteeni Mironovia, tulevaa päällikköäni, ja ajattelin hänen olevan ankaran, äkäisen ukon, joka ei tiedä muusta kuin virasta ja virkatoimista ja joka pienimmästäkin syystä on valmis panemaan minut arestiin vedelle ja leivälle. Ilta rupesi hämärtämään. Me ajoimme jotenkin kiireesti.

– "Vieläkö on pitkältä linnaan?" kysyin kyytimieheltä:

– "Ei ole kuin vähän matkaa", vastasi hän; "tuolta se jo näkyykin".

Minä katselin joka haaralle, luullen saavani nähdä mahtavat muurit, tornit ja vallit, mutt'en nähnyt muuta kuin vähäisen kylän, joka oli ympäröity hirsilaipiolla. Toisella puolen oli muutamia heinäpieleksiä, puoleksi lumessa; toisella vanhuuttansa vääristynyt mylly, jonka siivet roikkuivat veltoina alas.

– "Missäs se linna on?" kysyin ihmetellen.

– "Tässä se on", vastasi kyytimies, osoittaen kylää, johon samassa juuri ajoimme. Portilla näin vanhan malmisen tykin; kadut olivat ahtaita ja vääriä; tuvat matalia ja enimmästä päästä olkikattoisia. Minä käskin ajaa linnanpäällikön taloon, ja pian pysähdyimme puisen talon edustalle, joka oli rakennettu lähelle kirkkoa, korkealle paikalle. Pihalla en nähnyt ketään. Menin porstuaan ja avasin oven eteiseen. Muuan sotavanhus istui pöydällä ja paikkaili sinisellä tilkulla viheriän univormun kyynäspäätä. Minä käskin hänen ilmoittaa minut. "Astu sisään hyvä herra", vastasi hän; "kyllä meillä ollaan kotona". Minä astuin siistiin, vanhan-aikuisesti sisustettuun huoneeseen. Nurkassa seisoj astia-kaappi; seinällä riippui lasiraamissa upseerin valtuuskirja; sen molemmilla puolin oli kuvia Kistrinan ja Otshakovin valloituksesta, morsiamen valitsemisesta, kissan hautaamisesta y.m. Akkunan luona istui vanha vaimo-ihminen, röijy päällä ja huivi päässä. Hän keri rihmaa vyyhdistä, jota piteli toissilmäinen ukko upseerin univormussa.

– "Mitä suvaitsette, hyvä herra?" kysäsi vaimo-ihminen, jatkaen työtään.

Minä vastasin aikovani palvelukseen ja tulleeni ilmoittamaan herra kapteenille, ja aioin juuri viimeisillä sanoilla kääntyä kiersilmäisen ukon puoleen, mutta emäntä keskeytti ulkoa-oppimani puheen.

– "Ivan Kusmitsh'ia ei ole nyt kotona", sanoi hän, "hän meni kylään, isä Gerasim'in luokse; mutta sama se, nuori herra, minä olen hänen emäntänsä. Tervetultua! Istukaa, olkaa hyvä".

Hän kutsui palvelustytön ja lähetti hänet hakemaan alaupseeria.

Ukko upseerin puvussa katseli minua uteliaasti ainoalla silmällään.

– "Uskallan kysyä", sanoi hän, "missä rykmentissä olette palvelleet?"

Minä tyydytin hänen uteliaisuutensa.

– "Uskallan kysyä", jatkoi hän, "miksi olette kaartista siirtyneet linnueeseen?"

Minä vastasin sen tapahtuneen päällystön tahdosta, "Niin, niin", jatkoi väsymätön kyselijä, "kai jonkinlaisista tepposista, jotka eivät sovi kaartin upseerille, vai kuinka?"

– "Mitä sinä nyt joutavia haastelet?" sanoi hänelle kapteenin rouva, "näethän, että nuori mies on matkasta väsynyt; vähät hän sinun kysymyksistäsi ... pidäpäs käsiäsi vähän leveemmällä... Niin, hyvä herra", jatkoi hän, kääntyen minuun, "älä sinä sure, jos lähettivätkin sinut tänne korpeen. Et ole sinä ensimmäinen, et viimeinenkään, jolle tuommoista on tapahtunut. Aika kaikki parantaa. Meillä on täällä Aleksei Ivanovitsh Shvabrin ollut jo viidettä vuotta: miesmurhasta sysättiin hän tänne. Jumala ties, miten tuo lie käynyt, hän näetkös läksi kaupungin ulkopuolelle erään vänrikin kanssa: miekat otettiin mukaan, ja niilläkös he nyt toisiansa pistelemään, kunnes Aleksei Ivanovitsh pistikin vänrikin kuolijaksi ja vielä kahden vieraan-miehen nähden. Mitäs tehdä? Vahinko ei tule kello kaulassa".

Samassa tuli sisään alaupseeri, nuori ja pulska kasakka.

– "Maksimitsh!" sanoi hänelle kapteenin rouva. "Toimitapas herra upseerille kortteeri, mutta toimita sievä ja hyvä".

"Kyllä, Vasilisa Jegorovna", vastasi alaupseeri. "Paras kai olisi Paleshaevin luokse?"

– "Ei mar", vastasi kapteenin rouva; "Paleshaevilla on muutoinkin ahdasta; hän on sitä paitsi minulle kummi ja muistaa, että me olemme hänen esimiehensä. Toimita vaan herra upseeri ... mikäs teidän nimenne?"

– "Pietari Andreitsh".

– "Toimita vaan Pietari Andreitsh Simo Kusovin luokse. Hän, sen mokoma, päästi hevosensa minun kaalimaahani. Kuinka on muutoin, Maksimitsh; kaikki hyvin?"

– "Kaikki, Jumalan kiitos, hyvin; se vaan, että kapraali Prohorov tappeli saunassa Ustinja Pegulinan kanssa kiulullisesta kuumaa vettä!"

– "Ivan Ignatjitsh!" sanoi rouva kieresilmäiselle ukolle. "Otapas selvä Prohorovin ja Ustinjan riidasta, kumpi heistä oikeassa, kumpi väärässä, ja rankaise sitten molempia. Mene nyt Jumalan nimeen, Maksimitsh. Pietari Andreitsh, Maksimitsh saattaa teidät kortteeriinne".

Minä läksin. Alaupseeri saattoi minut tupaan, joka oli korkealla virran rannalla, aivan linnan vieressä. Toisessa puolessa tupaa asui Simo Kusov perheen, toinen puoli annettiin minulle. Tämä oli jotenkin siisti kamari, jaettu välilaipiolla kahteen osaan. Saveljitsh rupesi siinä puuhailemaan; minä katsoin ulos akkunasta. Edessäni levittelihe murheellinen aromaa. Sivulla seisoi muutamia tupia; kadulla käveli joitakuita kanoja. Ämmä seisoi kaukalon ääressä kynnyksellä ja huuteli sikoja, jotka vastasivat kutsumukseen ystävällisellä röhkinällä. Ja tännekös minua nyt on sysätty nuoruuteni aikaa viettämään! ajattelin. Minun tuli ikävä; minä läksin pois akkunan luota ja panin maata ilman illallista, huolimatta Saveljitshin kehoituksista, joka huokaili huokailemistaan: "Herra Jumala! Ei maista ei einettäkään! Mitä sanoo nyt meidän rouva, kun lapsi tulee kipeäksi?"

Seuraavana aamuna olin juuri ruvennut pukeumaan, kun ovi aukeni ja huoneeseen astui nuori upseeri, ko'oltaan lyhyenlöntä; hänen ruskeat kasvonsa eivät olleet kauniit, mutta tavattoman vilkkaat.

– "Suokaa anteeksi", sanoi hän minulle franskan kielellä; "suokaa anteeksi, että näin suoraan tulen tutustumaan kanssanne. Eilen sain kuulla teidän tulostanne; teki niin mieleni jälleen nähdä ihmistä, etten malttanut odottaa. Kyllä te sen ymmärrätte, oltuanne täällä jonkun aikaa".

Minä arvasin hänen olevan upseerin, joka kaksintaistelun tähden oli lähetetty kaartista tänne. Me tutustuimme heti. Shvabrin oli jotenkin älykäs mies. Hänen puheensa oli näppärää ja huvittavaa. Suurella hilpeydellä kuvasi hän minulle kapteenin perheen, hänen seuransa ja koko seudun, minne kohtalo oli minut viskannut. Minä nauroin sydämeni pohjasta. Vähän ajan perästä tuli sisään sotavanhus, jonka eilen olin tavannut paikkaamasta univormua komendantin eteisessä, ja toi minulle Vasilisa Jegorovnalta kutsumuksen päivällisille. Shvabrin sanoi tulevansa yhdessä minun kanssani.

Lähestyessämme kapteenin asuntoa, näimme pienellä avonaisella paikalla parikymmentä vanhaa sotamiestä, kolmikolkkaiset hatut päässä ja palmikko niskassa. He olivat asetetut riviin. Heidän edessään seisoivat kapteeni itse, reipas ukko, patalakki päässä ja kirjava aamunuttu päällä. Nähtyään meidät, tuli hän luoksemme, lausui minulle muutamia ystävällisiä sanoja ja rupesi jälleen komentamaan. Me yritimme pysähtyä katsomaan opetusta, mutta hän pyysi meitä menemään Vasilisa Jegorovnan luokse, luvaten itsekkin tulla sinne kohta.

– "Täällä", sanoi hän, "teillä ei ole mitään nähtävää".

Vasilisa Jegorovna otti meidät vastaan teeskentelemättä, sydämmellisesti, ja kohteli minua kuin olisimme aina olleet tuttavina. Sotavanhus ja Palashka kattoivat pöytää.

– "Mitäs se meidän Ivan Kusmitsh tänään niin on innostunut opetukseen!" virkkoi kapteenin rouva. "Palashka! menes kutsumaan herraa ruoalle. Ja missäs Masha² on?"

Samassa tuli sisään nuori, noin kahdeksantoista vanha tyttö, pullea- ja punaposkinen. Hänen vaaleat hiuksensa olivat sileiksi kammatut korvain taakse, jotka paloivat tulipunaisina. Ensi silmäykseltä hän ei minua lainkaan miellyttänyt. Minä katselin häntä ennakkoluulolla. Shvabrin oli kuvannut minulle Mashan, kapteenin tyttären, typeräksi ja tyhmäksi. Hän istui nurkkaan ja rupesi ompelemaan. Sillä välin tuotiin kaalia pöydälle. Kun ei kapteenia vielääkään näkynyt, lähetti Vasilisa Jegorovna Palashkan uudestaan häntä hakemaan.

– "Sano herralle, että vieraat odottavat ja kaali jäähtyy; eihän se opetus häneltä mihin mene; kyllä vielä ennättää huutaa äänensä sorroksiin".

Pian tuli kapteeni, kiersosilmäisen ukon kanssa.

– "No mutta mitäs tämä on, ukko kultaseni?" sanoi hänelle rouva; "ruoka on jo aikaa sitten pöydällä, mutta sinua saa kutsua ja kutsua etkä sittenkään tule".

– "Niin, näetkös, Vasilisa Jegorovna", vastasi Ivan Kusmitsh; "virassanihan olin: sotamiehiäni opetin".

"Ole nyt!" arveli kapteenin rouva. "Kunhan opetat vaan sotamiehiäsi, siinä kaikki: ei heidän palveluksestaan kumminkaan tolkkua lähde; vähät sinäkin siitä hyödyt. Istuisit kotona ja Jumalaa rukoilisit, niin olisi paljoa parempi. Käykää pöytään, hyvät vieraat, olkaa niin hyvät".

Me istuimme pöytään. Vasilisa Jegorovna ei ollut hetkeäkään ääneti; häneltä sateli satelemistaan minulle kysymyksiä: kutka ovat vanhempani, ovatko elossa, missä asuvat ja ovatko varakkaita. Kuultuansa, että isälläni on kolmesataa talonpoikaa, arveli hän:

– "No sanokaas! Onpas näet vaan maailmassa rikkaita ihmisiä! Entä meillä, ukkoseni? Ainoa mikä onkin, on tyttö Palashka: mutta elämmehän, Jumalan kiitos, hiljallemmen. Ainoa paha vaan se: Masha on jo naimaikässä, mutta mimmoiset on hänellä myötäjäiset? Tiheä kampa ja pieni vastan paha sekä vaski raha, jolla – Jumal' anna syntin' anteeksi! – vielä saunassa pääsee käymään.³ Hyvä se, jos sattuu joku hyvä ihminen; muutoin on kyöpelä edessä koreasti".

Minä katsahdin Maria Ivanovnaan; hän oli aivan tulipunaisena, silmissä oli kyneleitä. Minun kävi säälini häntä, ja senvuoksi kiiruhdin kääntämään puhetta toisaalle.

– "Minä olen kuullut", sanoin hyvin sopimattomasti, "että teidän linnaan uhkaavat Bashkirit".

– "Keltäs semmoinen uutinen on saatu?" kysäsi Ivan Kusmitsh.

– "Niin juttelivat Orenburgissa", vastasin.

– "Joutavia!" sanoi kapteeni. "Täällä ei ole enää pitkään aikaan mitään kuulunut. Bashkirit on peloitettu, samoin Kirgisitkin. Ei ne tänne uskalla tulla; mutta jos tulevat, niin annan heille taas semmoisen löylyn, että muistavat kymmenen vuotta".

– "Eikö teitä peloita", jatkoin, kääntyen kapteenin rouvan puoleen, "eikö teitä peloita olla linnassa, joka on alttiina semmoisille vaaroille?"

² Masha on sievennysmuoto Maria nimestä. Suom. muist.

³ Venäläinen sananparsa.

– "Tottuu, ystäväni, tottuu ihminen kaikkeen. Parikymmentä vuotta sitten muutettiin me rykmentistä tänne, ja Herran tähden kuinka minä ensi alussa pelkäsin noita pakanoita! Kun vaan näin heidän ketunnahkaiset lakkinsa ja kuulin heidän kiljuntansa, niin, uskotkos hyvä ihminen, sydän se aivan jähmettyi. Mutta nyt olen jo tottunut, niin etten liikahda paikaltanikaan, kun tulevat sanomaan pahuksien samoilevan läheistöllä".

– "Vasilisa Jegorovna on erinomaisen urhoollinen", sanoi arvokkaasti Shvabrin. "Sen saattaa Ivan Kusmitsh todistaa".

– "Niin, näetkös", sanoi Ivan Kusmitsh; "meidän muori ei ole arkalasta kotoisin".

– "Entäs Maria Ivanovna?" kysäsin, "onko Maria Ivavovnakin yhtä rohkea?"

– "Mashako?" vastasi äiti. "Ei maan; Masha on pelkuri. Ei hän vielääkään saata kuulla pyssyn laukausta. Kun tässä pari vuotta sitten Ivan Kusmitsh kerran nimipäiväni kunniaksi laukautti meidän tykistä, niin silloin hän poloinen säikähdyksestä oli vähällä kuolla. Sen koommin tuosta tykin pahuksesta ei ole ammuttukaan".

Me nousimme pöydästä. Kapteeni rouvineen meni maata; minä läksin Shvabrinin luokse ja vietin koko illan siellä. —

NELJÄS LUKU. Kaksintaistelu

*– Olkoon menneeks! Ota posituuri,
Saat nähdä kuinka lävistän sun kohta juuri.*

Knjashnin.

Kului muutamia viikkoja, ja oloni Belogorin linnassa rupesi tuntumaan hausalle, jopa miellyttävällekin. Kapteenin talossa kohdeltiin minua kuin sukulaista. Isäntä ja emäntä olivat kunnioitettavia ihmisiä. Ivan Kusmitsh, joka oli tullut upseeriksi sotamiehestä, oli sivistymätön, mutta suora ja kunnon mies. Vaimonsa hallitsi häntä kokonaan, ja tuosta hänen huolettomuutensa. Vasilisa Jegorovna piti virka-asioitakin omiin taloustoimiin kuuluviksi ja hallitsi linnaa kuin omaa pientä taloansakin. Maria Ivanovna jonkun ajan kuluttua ei enää ujostellut minua. Me tutustuimme. Minä huomasin hänen olevan järkevän, hellän tytön. Tietämättänikin kiinnyin minä tuohon hyvään perheeseen, jopa Ivan Ignatjitsh'iinkin, toissilmäiseen luutnanttiin, jonka Shvabrin kertoi pitävän jotakin salaista yhteyttä Vasilisa Jegorovnan kanssa, vaikkei tuossa panettelussa ollut vähääkään totta.

Minä tehtiin upseeriksi. Palvelus ei minua rasittanut. Jumalan suojelemassa linnassa ei ollut katselmuksia, ei harjoituksia, ei vhdissa oloja. Kapteeni omasta halustaan joskus opetti sotamiehiänsä, mutta ei voinut vielä saada sitäkään heidän päähänsä, kumpiko puoli on oikea, kumpi vasen. Shvabrinilla oli muutamia franskalaisia kirjoja. Minä rupesin lukemaan, ja minussa heräsi halu kirjallisuuteen. Aamusilla minä luin, harjoittelin kääntämistä, joskus koettelini sepittää runojakin. Päivällisellä olin melkein aina linnanpäällikön luona, jossa tavallisesti viivyin iltaan saakka. Sinne tuli toisinaan iltasella myös pappi, isä Gerasim, vaimonsa Akulina Pamfilovnan kanssa, joka oli parahin uutisten-posti koko paikkakunnassa. Aleksei Ivanitsh Shvabrinia kohtasin tietysti joka päivä; mutta yhä ikävämältä rupesi minusta tuntumaan seurustelu hänen kanssaan. Hänen alituiset pilkkapuheensa kapteenin perheestä olivat minulle vastenmielisiä, varsinkin hänen pahanilliset muistutuksensa Maria Ivanovnasta. Muuta seuraa linnassa ei ollut, mutta muuta en toivonutkaan.

Ennustukset eivät käyneet toteen. Bashkirit eivät tehneet kapinata. Rauha vallitsi linnamme ympärillä. Mutta sovun rikkoi äkkiä eripuraisuus.

Mainitsin jo harrastaneeni kirjallisuutta. Runoni, vasta-alkajan kokeiksi, olivat jommoisiakin, ja runoilija Aleksander Petrovitsh Sumarokov joitakuuta vuosia jälkeenpäin kiitteli niitä paljonkin. Kerran sain sepittäneeksi runon, johon itse olin hyvin tyytyväinen. Kirjoittajat, kuten tiedetään, joskus, saadakseen muka neuvoja, etsivät suosiollista kuulijata. Niinpä minäkin, kirjoitettuani runoni uudestaan, vein sen Shvabrinille, hän kun koko linnassa oli ainoa, joka kykeni arvostamaan runoteosta. Pienen esipuheen jälkeen otin taskusta vihkon ja luin hänelle seuraavan sepityksen:

Lemmen aatost' tukahduttain,
Koitan häntä unohtaa.
Mashaa vältellen mä tahdon
Vapauteni saavuttaa.

Mutta silmät, sini silmät
Aina ovat edessäin,
Ne ne hurmoksiin mun saavat,
Rauhan poistaa mielestäin.

Kun sä kuulet nämä tuskat,
Sääli, Masha, mua oi!
Sinä herätit muu henkiin,
Muut ei pelastaa mua voi.

– "Mitä arvelet tästä?" kysäsin Shvabrinilta, odottaen kiitosta, kuin minulle välttämättömästi tulevaa veroa. Mutta suureksi harmikseni Shvabrin, muutoin aina kohtelias, arveli, ettei laulustani ole mihinkään.

Samassa otti hän kädestäni vihon ja rupesi armottomasti ivaamaan mitä katkerimmalla tavalla jok'ainoata värssyä. Minä sieppasin vihkonni pois hänen kädestään ja sanoin, ett'en enää elämäpäivänäni näytä hänelle runojani. Shvabrin naurahti.

– "Saa nähdä", sanoi hän, "pidätkös sanasi. Runoilijoille on tarpeen kuulija niin kuin Ivan Kusmitshille viinaryyppy päivällispöydässä. Mutta kuka tuo Masha on, joka on sun rauhas poistanut ja saattanut sinut tuskaan? Eiköhän vaan ole Maria Ivanovna?"

– "Se ei ole sinun asias", vastasin minä närkästyen, "oli kuka hyvään.

Minä en pyydä sinun neuvojasi enkä arvelujasi".

– "Oho! Itserakas runoilija ja kaino rakastaja!" jatkoi Shvabrin, yhä enemmän suuttuttaen minua; "mutta kuulepas ystävällistä neuvoa: jos tahdot onnistua, niin älä sinä toimi runoilla".

– "Herra! Mitä merkitsee tämä? Selitä!"

– "Kernaasti. Se merkitsee, että jos tahdot Masha Mironovnaa tavata hämärissä, niin älä kirjoita hänelle runoja, vaan lahjoita hänelle pari korvarenkaita".

Vereni kuohahti.

– "Ja miksi semmoista luulet?" kysyin, tuskin jaksan pidättää suuttumustani.

– "Siksi vaan", vastasi hän, pirullisesti naurahtaen, "että kokemuksesta jo tunnen hänen luontonsa ja tapansa".

– "Sinä valehtelet, konna!" huusin minä vihan vimmassa; "sinä valehtelet hävyttömästi!"

Shvabrinin kasvot muuttuivat.

– "Tämä ei jää kostamatta", sanoi hän, tarttuen käteeni. "Minä tahdon tyydytystä".

– "Milloin vaan tahdot", vastasin minä, ihastuneena.

Tällöin olisin ollut valmis repimään hänet.

Minä läksin samassa Ivan Ignatjitshin luo ja tapasin hänet neula kädessä: hän näet oli saanut käskyn kapteenin rouvalta pujottaa sieniä rihmalle, kuivattaviksi talven varalta.

– "Kas niin! Pietari Andreitsh!" sanoi hän, nähtyänsä minut. "Mistä matka, uskallan kysyä?"

Minä muutamilla sanoilla kerroin, että olin riitaunut Aleksei Ivanitshin kanssa ja tulin nyt pyytämään häntä, Ivan Ignatjitshia, sekundantikseni. Ivan Ignatjitsh kuunteli minua tarkasti, tuijottaen minuun toisella silmällään.

– "Vai niin", sanoi hän; "te sanoitte aikovanne pistää Aleksei Ivanitshin kuolijaksi ja tahdotte minua siihen vieraaksi mieheksi? Niinkö, uskallan kysyä?"

– "Niin juuri".

– "No mutta, Pietari Andreitsh! Mitäs te nyt meinaatte! Te olette riitaantuneet Aleksei Ivanitshin kanssa? Entä sitten? Hän sanoi teille pahasti, sanokaa te kahta pahemmasti; hän antoi teitä suuta vasten, vetäkää te häntä korvalle ja toiselle ja vielä kerran ja olkaa sitten erillänne. Kyllä me teidät sovitamme sitten. Mutta onkos tuo nyt laitaa, uskallan kysyä, että pistetään oma lähimmäinen kuolijaksi! Ja jospa te vaikka pistäisittekin hänet kuolijaksi, niin se ei vielä mitään, minäkään en pidä Aleksei Ivanovitshista, Jumala hänen kanssaan. Mutta aatelkaas, jos hän pistää teidät puhki! Miltäs se sitten näyttää? kukas silloin voitolle tulee, uskallan kysyä?"

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.